

Jak se žilo na hájovně

(Jiří Reš)

Co mě vedlo k napsání těchto vzpomínek? Odpověď je jednoduchá: vnuk. Zeptal se mě: „Dědo, a co jste dělali, když jste neměli televizi? A co jsi dělal, když jsi neměl mobil a počítač?“ Já ho odbyl frází: „Hráli jsme si a blbli venku, co nejvíc to šlo.“ A tak se nyní pokusím poněkud podrobněji popsat, jak šel život na hájovně za mého dětství.

Tak tedy: narodil jsem se 1.1.1946 ve Vacíkově čp. 40. V té době to byl malý domeček u Panského rybníka. Já na tu dobu ale nemám žádné vzpomínky, protože v mých dvou letech jsme se odstěhovali na přestavěnou hájovnu „Na zadní“, která je od Vacíkova vzdálená asi 1 km směrem na Roželov. Všechny moje dětské vzpomínky se tedy váží tam.

Z důvodu, že se v zimě neprohrnovala cesta od Křížku k hájovně, muselo se na podzim zajistit vše, co bylo třeba k přežití zimy, protože se v zimě na hájovnu dostávali těžko i koně. Cesta od Křížku bývala hustě zavátá a často tam bylo metr i více sněhu. Hájovna měla kuchyň a dva pokoje, koupelnu s lázeňskými kamny, spíž a prádelnu, byla celá podsklepená a byla tam velká půda. S prádelnou sousedil chlív a stodola, naproti byl dřevěný seník.

Před příchodem zimy tatínek dovezl ze mlýna mouky, které byly uloženy v takových velkých truhlách s otvíracím víkem na půdě podle jednotlivých druhů. Na půdě bylo také uloženo obilí jako krmení pro drůbež. Abychom zimu přežili, byla v chlévě kravička, jeden čas i koza a v druhé části prasátko. V kurníku u stodoly bylo několik slepic a kohout. A v králíkárně králíci. O nás děti, byli jsme tři kluci, se starala maminka a zároveň se starala o veškeré zvířectvo. Tatínek byl hajný a tak ráno odcházel do lesa, kde přiděloval a kontroloval lesním dělníkům práci, domů se vracel většinou odpoledne. Někdy, když byl poblíž hájovny, zašel na oběd.

Maminka během dne zajišťovala krmení všech zvířat, dojení krávy a uvaření oběda. Večer zpracovávala mléko. Denně se dojilo 2x a mléko, které jsme nevypili, se uložilo v hrncích do sklepa a potom se muselo odstředit. K tomu nám sloužila odstředivka „Alfalaval“, do které se nalilo mléko a pomocí kliky a mechanismu odstředivky se oddělila smetana od odstředěného mléka. Z odstředěného mléka maminka dělala tvaroh. Z mléka zbyla syrovátka, kterou jsme dávali praseti a tvaroh posloužil na koláče nebo do buchet, nebo jsme jej jedli čerstvý, popřípadě jej maminka nastrouhala a smíchala s kmínem, paprikou a cibulí a nechal se zrát. Vznikl sýr, který trochu smrděl, ale byl dobrý. Ze smetany se dělalo máslo pomocí máselnice, které se říkalo „belík“. Když to shrnu, snídaně a večeře byly často domácí chléb a máslo s medem nebo tvarohem. Každý týden maminka pekla pšeničnožitný chléb. Z jedné várky vzniklo 6 bochníků tmavšího, voňavého, bezvadného chleba, který vydržel do dalšího pečení.

V zimě se muselo vše, co se vyrobilo, zkonsumovat. Když roztál sníh, tak k nám jezdila s koníkem a bryčkou paní, které se říkalo „hokyně“, vykupovala přebytky a vozila je do Březnice nebo do Příbrami na trh.

V zimě se také veškeré práce musely udělat dřív, než se setmělo. Potom jsme v kuchyni rozsvítili petrolejku a zbytek večera jsme trávili v kuchyni a pokud bylo potřeba dojít někam po domě, museli jsme použít baterku nebo svíčku.

Máselnice - měly jsme trochu jiný typ

Odstředivka - toto je také jiný typ. Do mísy se nalilo mléko a z jedné hubice vytékalo odstředěné mléko a z druhé smetana. Jako kluci jsme točili klikou a tím

roztáčeli mechanismus odstředivky. Když roztál sníh, nastaly veselejší časy a my mohli být více venku. Byl delší den a nemuselo se tak brzy svítit. A jak jsme rostli, zapojovala nás maminka do různých domácích prací, jako na příklad krmení drobného zvířectva.

Dnešní, zejména městské děti, vědí, že vajíčka se kupují v supermarketu stejně jako rohlíky, ale mnohé možná nevědí, že je nevyrábí lidé, ale snášejí slepice. My měli na hájovně slepice přirozeně také. Slepice mají období, kdy začnou „kvokat“, přestanou vejce snášet a zahnízdují. A to je znamení, že chtějí mít kuřátka. Maminka vždy jednu vybrala, dala jí do hnízda vajíčka a nechala ji na nich sedět, dokud nevyseděla kuřátka. A ty ostatní „léčila“ tím, že je zavřela a přestala je krmit, aby přestaly kvokat a začaly zase snášet vejce. To už dnes děti ani nevědí.

V roce 1953 na hájovnu dorazil pokrok. Přišli dva elektrikáři, začali zasekávat do zdí kabely a dělali elektrické rozvody. Přes týden u nás bydleli a domů odjížděli jen na neděli. Mezitím jiná parta stavěla sloupy a natahovala dráty přípojky od dvora ve Vacíkově až na hájovnu. A pak se stal zázrak. Na hájovně se prvně rozsvítilo. Tím se nám zcela změnil život. Ne že by nebylo potřeba pracovat, ale vše bylo snazší. Rodiče zakoupili ledničku a pračku a tím se ulehčila práce zejména mamince, která prala na tátu a tři raubíře a doposud musela prádlo drhnout v neckách na valše. Navíc rozsvítit se dalo nejen doma, ale i ve chlívě. Elektřina znamenala veliké usnadnění života.

Toto byl také rok, kdy jsem vyrazil poprvé do školy. Měl jsem výhodu, že bratr František již chodil do 8. třídy a tak jsem chodil do 3 kilometru vzdálených Hvožd'an s ním. Když dovolilo počasí, vozil mě na kole, ale jakmile napadl sníh, museli jsme pěšky. A často po poli, tam bylo méně sněhu, neboť cesta byla zavátá. Od hájovny na konec lesa nám tatínek proházal pěšinu. Ze školy jsem chodíval s ostatními dětmi z Vacíkova, protože bratr míval školu ještě odpoledne. Cesta ze školy, to bývala zábava. Povídali jsme si, honili se a tak cesta rychle utíkala. Doma mě čekal vždy dobrý oběd a taky bratr Karel, který byl o rok mladší. Po napsání úkolů jsme s Karlem byli většinou venku, kde jsme si hráli, ale měli už jsme také povinnosti. Krmili jsme králíky, na podzim skládali do hranic dříví, co otec nasekal, aby bylo připraveno na tuhou zimu a různé drobné práce, kterými nás maminka pověřila. V zimě to bylo podobné, úkoly do školy a pak ven na koulování, jezdili jsme na sáňkách a domů jsme se vraceli jako sněhuláci až když nám byla zima. V té době nebyly žádné oteplovačky ani termo prádlo, vše se odehrávalo v tepláčkách, na které se sníh lepil a tak po

příchodu domů se musely dát usušit. Ale v kuchyni jsme měly kachlový sporák, ve kterém se celý den topilo, takže se sušením nebyl problém. Pokud nebyly velké mrazy, z kuchyně se vytápěl přes otevřené dveře i sousední pokoj, ve kterém jsme spali. Při větších mrazech se topilo i v kamnech v pokoji. Večer si s námi rodiče povídali, nebo jsme hráli různé hry a také jsme poslouchali rádio. Takhle to bylo skoro každý den.

Následující rok nastoupil bratr František do Březnice na JUK (jednoroční učební kurs), byl tam přes týden a na neděli jezdil domů. Bratr Karel začal se mnou chodit do Hvožďan do první třídy. Dostal jsem jej na starost a chodili jsme spolu. U Křížku jsme se sešli s dětmi z Vacíkova a společně jsme pokračovali do školy.

Rok poté nastoupil František na učňovský obor soustružník do závodu Škoda v Plzni a zase domů dojížděl jen na neděli.

Jak jsme s Karlem rostli, postupně přibývaly úkoly i doma. Po příchodu ze školy jsme museli chodit pást krávu a v této činnosti jsme se pravidelně střídali. Při pasení jsem se většinou učil do školy a pokud ne, snažili jsme si tuto činnost co nejvíc ulehčit. Často jsme zatloukli kolík, na něj přivázali oprat' a kráva se pásala v kruhu, kam jí oprat' dovolila sama a my mohli dělat cokoli jiného. Jednoho dne se kráva i s opratí a kolíkem vytrhla a když jsme pro ní přišli, na místě nebyla. Našli jsme ji u potoka, kde se zabořila v mokré místo skoro po břicho a „bučela“, protože nebyla schopna vylézt. Nevím koho z nás napadlo dojít domů pro auto a vzít tzv. „utahovák“, což bylo silné konopné lano, které se používalo při svozu sena. Zajeli jsme autem pod hájovnu k potoku, a po cestě mezi polem a loukou jsme se přiblížili co nejblíže ke krávě. „Utahovák“ jsme zavázali na jednom konci krávě za rohy, na druhém za nápravu auta a na jedničku jsme ji pomalu začali vytahovat. Povedlo se. Radovali jsme se, že to dobře dopadlo. Karel odvezl auto do garáže, já vzal oprat' a s krávou jsem šel po strništi nahoru domů. Doma jsme krávě umyli nohy a zavřeli ji do chléva jako by nic. Byla utahaná, tak si brzy lehla a hlavně byla spokojená, že je konečně doma. A my byli ještě spokojenější. Rodiče nic nepoznali a ze všeho nejdůležitější bylo to, že se krávě nic nestalo.

Tímto autem jsme kravičku vytáhli. Byla to značka Waltr Junior, první auto ve vsi.

Dalšími běžnými povinnostmi bylo krmení králíků, čištění jejich kotců, nasekání trávy a další drobné úkoly. Na úkoly do školy došlo až večer. Tak šly dny den za dnem a my jsme se těšili na Vánoce, protože to byly prázdniny . O Vánocích byl každý rok sníh, někdy více někdy méně, ale pokaždé byl. A to jsme trávili většinu času sáňkováním s kamarády ze vsi, především na stráni u Vacíkova. S Karlem jsme také chodili lyžovat na Petráškovu horu. Z té vedla taková strmá cesta podle lesa, která zabočovala vpravo do skal a odtud březovou alejí až na hájovnu. Protože se nám o nějakém vleku ani nesnilo, po jízdě dolů se sundaly lyže, hodily se na rameno a hezky po svých nahoru. Když už jsme byli dostatečně utahaní, frčeli jsme cestou z kopečka až domů.

Když jsme v období Vánoc, musím se zmínit o jedné tradici, která se u nás na vsi opakovala rok co rok až do smrti pana Převrátila (Ponocného). Na Štědrý den po vsi chodili „pastýři“ a na trubku hrávali koledy. To byl pan Převrátil (Muláček) a pan Převrátil (Ponocný). Nejdříve (ještě odpoledne) vyrazili na ranč Nová Luka, tam zatroubili, popřáli a šli na hájenku Liz. Pak jejich cesta vedla k Soudné boudě a odtud z kopce dolů k vodárně a do vsi. Tady pokračovali od stavení ke stavení, až k nám na hájovnu, kam doputovali zhruba po 22. hodině. Sníh nesníh, každý

rok. Dovedete si představit, jak vypadali, když jim v každé chalupě nabídli něco k jídlu či k pití? U nás zasedli, dali si s tátou karty, a když bylo dobré počasí (bez vánice), tak nás maminka oblékla a šli jsme na půlnoční do Hvožd'an. Většinou, když jsme se vrátili, pastýře jsme ještě doma zastihli. Značně unavené nejen cestou (sníh jim nikdo neprohrnoval), ale i konzumací.

A jaké to bylo v létě? Na prázdniny k nám na dovolenou jezdívali z Prahy maminčin bratr Tonda s manželkou Zdeňkou a maminčina sestra, teta Máňa, se strýčkem Láďou. Ti měli dceru Marii o rok starší, než jsem byl já, a tak si hrála s námi. Zvládla i chytání myší, což byla na holku velká odvaha! Několikrát u nás byli i bratrance ze Sokolova, Pepík a Jirka, synové další maminčiny sestry, tety Lídy. Pepík byl stejný ročník jako já a Jirka byl o dva roky mladší. Tety chodívaly ráno na houby a my, když jsme se vyspali, blbli jsme celý den veku a vymýšleli takové hry, až se divím, že jsme to ve zdraví všichni přežili. Strýc Tonda k nám jezdil velmi často i během roku na víkendy, neboť vlastnil motocykl ČZ 175. Tahle motorka měla ještě ruční řadicí páku na nádrži (říkalo se na bandě). Takhle jezdíval z Prahy v sobotu odpoledne a v neděli večer zase zpátky. Nikdy nezapomněl přivést špekáčky, které jsme v sobotu večer před hájovnou opékali.

Strýc Tonda a jeho ČZ175 na dvorku.

Také jsme chodili na potok na pstruhy. Pod hájovnou protékal potok, ve kterém žilo mnoho pstruhů (dnes už tam bohužel nejsou). Když jsme dostali chuť na pstruha (maminka je pekla na másle s kmínem v troubě, byla to úžasná bašta), šli jsme si je jednoduše nachytat. Vzali jsme si kousek silonu (saturny), navázali háček a na zahradě vyrýpali žížaly. Pak jsme vyrazili k potoku. Tady stačilo uříznout lískový prut, na který se silon navázal, na háček jsme napíchli žížalu a opatrně se přiblížili k tůni. Jakmile žížala dopadla na hladinu, vystartoval z pod břehu pstruh. Když se nám líbila jeho velikost, vstrčili jsme mu palec do tlamy, zlomili vaz a navlékli jsme jej přes skřele a tlamu na uříznutou větvičku. Když bylo na větvičce dost pstruhů pro celou rodinu, mazali jsme domů. Pytlačili jsme zásadně pod hájovnou směrem do lesa, proti proudu potoka. Hlavně z toho důvodu, že v lese nás mohl chytit jenom táta, protože potok protékal jeho revírem. Předpokládali jsme, že nám maximálně vynadá a nic jiného se nám nestane. Dnes je naše pytláčení už určitě promlčené. Někdy při cestě ze školy jsme s Vaškem Šefrnů odložili pod mostem u cihelny tašky a vyrazili po potoku chytat pstruhy do ruky. Stačilo lehnout na břeh, rukama zašmátrat pod břehem a pokud tam pstruh byl, skoro pokaždé byl náš. Občas se povedlo vyndat raka, ti byli schovaní také pod kameny. Jednou Vašek vyndal raka, který ho klepetem chytil za prst, ale Vašek nebyl žádné bebíčko, raka sundal a chytil dál.

Mám několik příhod, které dokumentují, že to s námi (mnou a Karlem) neměli rodiče jednoduché.

Jednou, bylo to na podzim, a asi jsme ještě nechodili do školy, přinesl Karel takový dřevěný hranolek. A že by ho potřeboval rozseknout. Šli jsme tedy do stodoly na mlat, kde měl táta velký špalek, na kterém štípal třísky na zátop. Dal jsem hranolek na špalek a vylezl jsem po žebříku pro sekyrku, kterou měl táta schovanou v takové kapse na vratech. Když jsem sekyrku držel v ruce, došlo mi, že jsem příliš malý a tak jsem přisunul ke špalku dva menší špalíčky, na které jsem si vylezl a rozpřáhl se. Vtom ale dostal bratr nápad hranolek pootočit... Ale sekyrka už letěla a dopadla! Jemu přímo na ruku. Nastal řev a jeho žlutá rukavice se zbarvila do ruda. Karel mazal domů za mámou a já se schoval ve stodole. Maminka se od Karla nic nedozvěděla, ten jen řval. Ruku mu zavázala a táta sedl na kolo a odvezl ho do Hvožd'an k doktoru. Po ošetření jej musel pan Balek (měl autodopravu) odvézt do nemocnice na operaci. Maminka mě začala shánět, aby zjistila co se vlastně stalo. No a já musel s pravdou ven. Karel měl štěstí, že jsem byl vzrůstem malý a tak se sekyrka zasekla patou do špalku a tím

dopadla na ruku šikmo. Přesekl jsem mu ukazováček, nasekl prostředníček a prsteníček. V nemocnici ho pozašivali, ruku dali do dlahy a nakonec se všechno zahojilo. Do konce života měl ale prsteníček s jizvou a trochu prohnutý, nemohl jej pořádně narovnat. Možná z leknutí a uvědoměním si, že vše mohlo dopadnout daleko hůř, mě rodiče vůbec neseřezali.

Karel mi ale újmu na zdraví brzy vrátil. Rozhodli jsme se, že si postavíme ještě jednu králíkárnou. Tátovi jsme řekli o hranoly a prkna, ten s tím souhlasil a my se dali do díla. Nejprve bylo třeba upravit terén. Přinesli jsme motyku a lopatu, Karel začal kopat a já zeminu nakládal na kolečko. Když už bylo téměř hotovo, říkám: „Počkej, já to vyhrnu...“ sehnul jsem se, že rukou vyhrnu zbytek, ale Karel ještě jednou kopl motykou, přímo mě do hlavy a bylo po práci. Výhodou bylo, že se to stalo v neděli, tatínek byl doma, sedl na kolo a už mě vezl do Hvožďan. Pan doktor mi tam dal dva stehy, do pozadí jednu protitetanovku a jeli jsme zase domů.

Po válce bylo v některých domácnostech dost zbraní a tak jsme ve škole se spolužáky různě kšeftovali. Jednou jsem si přinesl, už ani nevím od koho, pistoli a několik nábojů. To už jsem chodil asi do 7. nebo 8. třídy. Protože jsme neustále byli nabádáni k opatrnosti a ze všech stran slýchali, jak je nebezpečné se zbraněmi manipulovat, a já navíc nevěděl, zda náboje jsou správné, domluvili jsme se, že uděláme zkoušku. Táta měl naproti dílně špalek a na něm kovářský svěrák. Do toho svěráku jsme za pažbičku upnuli pistoli tak, aby hlaveň mířila do zahrady do země, na kohoutek jsme dali provázek a schovali se za roh garáže, kde jsme zatáhli za provázek. Následovala rána jako hrom a nic se nestalo. Tak jsem si šel pěkně vystřelit sám. Na Karla už nedošlo. Kde se vzal, tu se vzal táta, pistoli nám sebral a abychom ji někde nenašli, hodil jí do staré, nepoužívané studně, která bývala u cesty nad hájovnou. Sichr je sichr, řekl si zřejmě otec, neboť dobře znal naše nápady. Dnes už po studni a tím pádem i po pistoli, není ani památka. Tím naše pistolničení ale neskončilo. Jednou jsem získal od Franty Lukášů pistoli na střílení světlic. Světlice jsem ale neměl, tak mě napadlo pistoli „upravit“. Našel jsem nějakou zřejmě vodovodní trubku, která pasovala do hlavně pistole. Navíc jsem zjistil, že do trubky pasují tátovy náboje do brokovnice. Musel jsem ještě upravit úderník, aby mi klepal na hranu kapsle, ale s tím jsem si také poradil. Hlaveň (trubku) jsem nechal asi 60 cm dlouhou. A přišla zkouška. Zase upevnit do kovářského svěráku, tátův náboj do hlavně a bum! Rána. Ale nastalo zklamání, broky z hlavně lítaly jako z kropidla. Pochopil jsem, že hlaveň se musí zužovat a to jsem nebyl schopen udělat. Nakonec tento můj „vynález“ táta v dílně objevil, vynadal mi a pistole šla zase do studny.

Tohle všechno jsou vzpomínky na bezstarostnou dobu mládí, strávenou jinak než sledováním televize. Dnes ji má doma každý, v mnohých rodinách dokonce v každé místnosti. Já si ale pomatuji ještě úplné začátky vzniku tohoto média. Televize, to bylo něco dosud nevídaného a vzácného. První televizor ve vsi měli u Šefrnů. Byla to taková velká bedna, z poloviny rádio a v druhé polovině malinká obrazovka o něco větší než A5. Občas jsem se na ni k Vaškovi zašel podívat. Nevím, v kterém roce to bylo, když JZD koupilo televizor, který byl k dispozici v jedné místnosti ve dvoře. Tam, co je dnes hospoda "U Lišáka". A tam jsme chodili jako děti na televizi. Byla to taková naše klubovna. Moje maminka byla proti koupi televize domů. Odůvodňovala to tím, že se nebudeme učit a jen čučet na obrazovku. Ale pamatuji si přesně, že v roce 1959 se konalo MS v hokeji a když se blížil zápas s Kanadou, přesvědčili jsme maminku, aby se s námi šla podívat. Byl to zápas jako by šlo o život, jak to s Kanadou bývalo. V závěru jsme vedli 4:3 a Kanada odvolala brankáře. Náš tým však dal rozhodující gól a skóre bylo 5:3. Celá klubovna řvala nadšením. Po cestě domů nám maminka slíbila, že se tedy televizor koupí. Ale nebylo to tak jednoduché. Napsala strýci Tondovi do Prahy, zda by nám televizor nesehnal. Po nějaké době se strýček ozval, že si táta může přijet. Táta dojel autem do Březnice, to nechal na nádraží a jel do Prahy vlakem. Odpoledne zase vlakem dovezl televizor a když přijel domů, to bylo radosti! Televizor se jmenoval Ametyst a sloužil nám pak ještě pěknou řádku let. Ale nebylo to jako dnes, že by běžel od rána do večera a nebo fungoval jako zvuková kulisa. Zapínal se až večer, když se celá rodina po večeri sesedla v pokoji. Zhaslo se a všichni sledovali ten jeden jediný pořad, který se zrovna vysílal. Skoro jako v kině. Televize spolu s rozhlasem se nám na dlouhá léta stala jediným mediálním společníkem a o nějakých počítačích, tabletech, či mobilních telefonech se nám tenkrát ještě ani nezdálo. Dětství a mládí jsme měli jiné než dnešní děti, ale věřte, nevěřte, já bych neměnil.

Maminka, vlevo já, vpravo bratr Karel

Tak to je mé krátké vzpomínání na dětství na hájovně, našlo by se mnohem víc příhod, které se odehrály, ale pro ilustraci co se od té doby změnilo, to určitě stačí.